

WSTĘP

Autor należał do najmłodszych żołnierzy 1. kompanii VIII Zgrupowania „Krybar”. Trafił tam nie z własnego wyboru, lecz z racji przynależności do koła lotniczego na Okęciu, którego kurator i wykładowcy wywodzili się z „Unii”¹. W podobny sposób kilku jego kolegów trafiło do 2. kompanii i uczestniczyło w walkach o Uniwersytet Warszawski. Po wojnie autor na podstawie wspólnych przeżyć opracował artykuł na temat pierwszych walk VIII Zgrupowania, który z różnych względów nie został opublikowany w ówczesnej prasie. Niniejsze opracowanie jest rozwinięciem tego artykułu wzbogaconym o pisemne relacje i nagrania towarzyszy broni, którym udało się przeżyć. Autor korzystał również z publikacji książkowych, które inspirowały go do szerszych prac studyjnych. Uzyskane w ten sposób informacje przyczyniły się do wzbogacenia historii Zgrupowania „Krybar” i Uniwersytetu Warszawskiego okresu okupacji i Powstania.

Opracowanie zawiera analizę planu opanowania Uniwersytetu przez VIII Zgrupowanie oraz opis jego realizacji po wybuchu Powstania. Plan ten został ustnie przekazany autorowi przez por. Zbyszka Goliana

1 Federacja organizacji niepodległościowych „Unia”, utworzona w 1940 r. konspiracyjna organizacja polityczno-wojskowa o programie chrześcijańsko-demokratycznym. Celem „Unii” była odbudowa niepodległego państwa polskiego. Na czele organizacji stanął Jerzy Braun, komendantem struktur wojskowych był kpt. Cyprian Odorkiewicz „Krybar”. Oddziały zbrojne „Unii” (podporządkowane od 1942 r. AK) wzięły udział w Powstaniu Warszawskim jako Zgrupowanie „Krybar”, które po pewnym czasie weszło w skład Grupy „Krybar” Powiśle.

„Solnego”, który przed Powstaniem wraz z kpt. Cyprianem Odorkiewiczem „Krybarem” i innymi oficerami był obecny na odprawie u mjr. Stanisława Błaszczaka „Roga” w domu przy ulicy Kanonia. Plan przewidywał atak 1. kompanii z garbarni przy Gęstej i 2. kompanii od zachodniej części Oboźnej oraz uderzenie 4. kompanii na hotel Bristol i Pałac Rady Ministrów z jednoczesnym zabezpieczeniem skrzydła 1. kompanii. Natomiast 3. kompania miała atakować posterunek policji przy Krakowskim Przedmieściu 1 i zabezpieczać skrzydło 2. kompanii. Plan ataku VIII Zgrupowania uwzględnił element zaskoczenia Niemców, co miało przyczynić się do jego sukcesu.

W części opracowania poświęconej realizacji planu zdobycia Uniwersytetu autor przedstawił przebieg koncentracji powstańców w wyznaczonych miejscach i przygotowania do ataku w punktach wypadowych. Po raz pierwszy szczegółowo opisał zarówno przebieg natarcia, jak i walki obronne na opanowanych przez 1. kompanię obiektach uniwersyteckich. Ponadto ukazał przebieg działań defensywnych 2. kompanii w dwóch punktach wypadowych. Biorąc pod uwagę ustalenia taktyczne i analizując przebieg walk, autor dokonał próby ustalenia przyczyn niepowodzeń powstańców, czyli wycofania się 2. kompanii z punktów wypadowych na linię obrony wyznaczoną ulicami Kopernika i Bartoszewicza, a następnie odwrotu 1. kompanii

z Uniwersytetu do garbarni i później do elektrowni. Autor nie pominął tarapatów, w jakich znalazło się pozbawione odwodów i odcięte od własnych oddziałów dowództwo „Krybara”.

Sporo miejsca poświęcił autor postawie młodzieży i oficerów. Mimo skrajnego niedostatku broni maszynowej, braku łączności radiowej oraz słabego rozpoznania wywiadowczego trwali oni w heroicznej walce do ostatniego naboju, do granic możliwości. Ich zasługi znalazły odbicie w ostatnim rozdziale poświęconym upamiętnieniu walk na Uniwersytecie. W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować Władzom Uniwersyteckim za sfinansowanie wydania tej książki.